

Ekonomická situace a materiální životní podmínky z pohledu veřejného mínění ve středoevropském srovnání

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2006, v06-01</i>
Otázky:	<i>EV.10, EV.11, EU.33, EU.34</i>
Termín terénního šetření:	<i>16. – 23. 1. 2006</i>
Počet respondentů:	<i>1060</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>17. února 2006</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

Do svého lednového šetření CVVM zařadilo několik otázek týkajících se ekonomické situace země a materiálních životních podmínek domácností. Pod zastřešením CEORG¹ se srovnatelné výzkumy už několik let pravidelně provádějí zároveň v Polsku², Maďarsku³ a někdy také na Slovensku.⁴

Nejprve všichni dotázaní posuzovali aktuální ekonomickou situaci své země.⁵ Výsledky ukazují (viz tabulky 1a až 1d), že výrazně nejpříznivěji současnou ekonomickou situaci hodnotí právě obyvatelé České republiky, když podíl pozitivních vyjádření (28 %) mezi nimi zcela vyvážil podíl negativního hodnocení (27 %). V ostatních zemích naproti tomu vysoce převažují kritické názory nad příznivým míněním. Mezi nimi je relativně nejlepší hodnocení ekonomické situace v Polsku, kde podíl kritických vyjádření jen nepatrně převýšil jednu třetinu (35 %) a pozitivní hodnocení uvedlo 15 % dotázaných. O něco vyšší podíl nespokojených s ekonomickou situací (43 %) a naopak nižší podíl spokojených (7 %) zaznamenalo šetření v Maďarsku, nejhůře ze všech pak ekonomickou situaci ve své zemi vnímají Slováci (61 % „špatná“, 5 % „dobrá“).

Hodnocení v ČR se v průběhu posledního roku velmi výrazně zlepšovalo a je nyní zdaleka nejlepší za celou dobu od počátku našich sledování. Podstatně se zlepšilo také hodnocení Poláků, které je v současnosti rovněž relativně

¹ C E O R G [The Central European Opinion Research Group] zahrnuje tři instituce zabývající se výzkumem veřejného mínění v České republice [CVVM SOU AV ČR - Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR], v Maďarsku [TÁRKI - Társadalomkutatási Intézet és Társadalomkutatási Informatikai Egyesülés] a v Polsku [CBOS - Centrum Badania Opinii Społecznej].

² V Polsku šetření proběhlo ve dnech 6. až 9. ledna 2006 na reprezentativním souboru 1007 dotázaných ve věku od 18 let.

³ V Maďarsku sběr dat proběhl v termínu od 5. do 23. ledna 2006 na reprezentativním souboru 1014 respondentů ve věku od 18 let.

⁴ Na Slovensku sběr dat uskutečnila agentura FOCUS ve dnech od 1. do 7. února 2006. Dotazováno bylo 1037 respondentů představujících reprezentativní vzorek slovenské populace starší 18 let.

⁵ Otázka: "Jak byste hodnotil současnou ekonomickou situaci v naší zemi? Je podle Vás velmi dobrá, dobrá, ani dobrá, ani špatná, špatná, velmi špatná?"

nejpříznivější za celou dobu pravidelných šetření v rámci CEORG. V případě Maďarska lze hovořit rovněž o malém pozitivním posunu oproti posledním dvěma šetřením z roku 2005, ale v delší retrospektivě je současná situace vnímána relativně hůře než v letech 2001 až 2003. U Slovenska jsou z minulosti k dispozici pouze údaje z ledna 2002, června 2004 a července 2005. V porovnání s posledním z nich je ekonomická situace vnímána kriticky poněkud častěji, proti rokům 2002 a 2004 je hodnocení slovenské ekonomiky nyní naopak příznivější.

Tabulka 1a: Současná ekonomická situace v ČR (v %)⁶

Rok	99	99	00	00	01	01	02	03	04	04	05	05	06
Měsíc	II	VII	I	VII	I	VII	I	I	I	IX	I	VII	I
Velmi dobrá	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Dobrá	5	4	4	6	7	12	13	7	6	9	9	12	27
Ani dobrá, ani špatná	29	22	30	37	41	46	47	43	35	37	34	46	44
Špatná	52	58	51	46	43	36	32	40	47	41	46	34	21
Velmi špatná	13	14	12	9	6	4	5	9	10	12	10	7	6
NEVÍ	1	2	3	2	3	2	2	1	2	1	1	1	1
Dobrá	5	4	4	6	7	12	14	7	6	9	9	12	28
Špatná	65	72	63	55	49	40	37	49	57	53	56	41	27

Tabulka 1b: Současná ekonomická situace v Maďarsku (v %)

Rok	99	99	00	00	01	01	02	03	03	04	05	05	06
Měsíc	II	VII	I	VII	I	VII	I	I	XII	VI	I	VII	I
Velmi dobrá	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dobrá	6	3	6	8	9	8	12	8	4	4	3	5	7
Ani dobrá, ani špatná	50	44	46	48	52	53	56	56	48	51	43	43	46
Špatná	33	40	36	33	29	29	25	27	37	32	42	38	35
Velmi špatná	6	9	8	8	5	6	3	4	8	8	9	10	8
NEVÍ	4	4	4	3	5	4	4	5	3	5	3	4	4
Dobrá	7	3	6	8	9	8	12	8	4	4	3	5	7
Špatná	39	49	44	41	34	35	28	31	45	40	51	48	43

Tabulka 1c: Současná ekonomická situace v Polsku (v %)

Rok	99	99	00	00	01	01	02	03	04	04	05	05	06
Měsíc	II	VII	I	VII	I	VII	I	I	I	VII	I	VII	I
Velmi dobrá	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dobrá	13	10	12	7	9	5	3	4	6	7	13	9	15
Ani dobrá, ani špatná	33	30	33	31	29	21	18	27	27	31	36	31	43
Špatná	39	41	40	47	47	50	56	52	48	42	37	43	31
Velmi špatná	10	12	10	12	11	21	19	12	14	14	9	12	4
NEVÍ	5	7	5	3	4	3	4	5	5	6	5	5	7
Dobrá	13	10	12	7	9	6	3	4	6	7	13	9	15
Špatná	49	53	50	59	58	71	75	64	62	56	46	55	35

Tabulka 1d: Současná ekonomická situace na Slovensku (v %)

	I/2002	VI/2004	VII/2005	I/2006
Velmi dobrá	0	0	1	0
Dobrá	2	2	6	5
Ani dobrá, ani špatná	25	27	36	33
Špatná	53	43	38	41
Velmi špatná	19	27	18	20
NEVÍ	1	1	1	1
Dobrá	2	2	7	5
Špatná	72	70	56	61

⁶ Údaje za respondenty ve věku od 18 let.

V očekávání nejbližšího ekonomického vývoje⁷ s výjimkou Slovenska všude převažují optimistická vyjádření nad pesimistickými. Relativně nejoptimističtější jsou v tomto ohledu Poláci, mezi nimiž zlepšení očekává asi třetina, zatímco zhoršení predikuje jen 8 %. V ČR je podíl optimistů stejný jako v Polsku, ale zároveň zde šetření zaznamenalo i pětinu těch, kdo počítají se zhoršením. V Maďarsku podíl optimistů činil jen necelou čtvrtinu a nad podílem pesimistů předpovídajících zhoršení převažoval jen mírně. Mezi Slováky se zlepšením ekonomické situace počítá necelá pětina, podle mínění třetiny se situace naopak bude zhoršovat. V případě ČR, Polska i Maďarska došlo proti poslednímu šetření k pozitivnímu posunu v očekáváních, přičemž v případě ČR jde o pokračování trendu patrného od poloviny roku 2004. Slovinci jsou nyní poněkud skeptičtější než před půl rokem, ale v porovnání s obdobím 2002 až 2004 jejich očekávání stále vyznívají jako relativně příznivější (viz tabulky 2a až 2d).

Tabulka 2a: Očekávaný vývoj ekonomické situace ČR v příštím roce (v %)⁸

Měsíc/Rok	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04	9/04	1/05	7/05	1/06
Zlepší se	10	11	17	16	16	22	23	14	13	19	18	23	33
Nezmění se	40	42	46	53	46	54	43	42	31	35	47	48	44
Zhorší se	43	39	25	21	26	16	24	38	50	39	27	20	19
NEVÍ	7	8	12	10	12	8	10	6	6	7	8	9	4
Rozdíl +/-	-33	-28	-8	-5	-10	+6	-1	-24	-37	-20	-9	+3	+14

Tabulka 2b: Očekávaný vývoj ekonomické situace Maďarska v příštím roce (v %)

Měsíc/Rok	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	12/03	6/04	1/05	7/05	1/06
Zlepší se	31	19	21	22	27	28	31	29	19	22	18	21	23
Nezmění se	39	39	43	44	46	47	47	40	39	50	50	48	52
Zhorší se	21	33	27	26	19	17	9	20	33	18	25	23	15
NEVÍ	9	9	9	8	8	8	13	11	9	10	7	8	10
Rozdíl +/-	+10	-14	-6	-4	+8	+11	+22	+9	-14	+4	-7	-2	+8

Tabulka 2c: Očekávaný vývoj ekonomické situace Polska v příštím roce (v %)

Měsíc/Rok	2/99	7/99	1/00	7/00	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04	7/04	1/05	7/05	1/06
Zlepší se	21	15	16	13	15	14	14	18	17	23	27	18	32
Nezmění se	41	44	52	47	50	52	50	50	44	50	51	58	49
Zhorší se	27	29	22	29	26	24	28	22	27	16	11	13	8
NEVÍ	11	12	10	11	9	10	8	10	12	11	11	11	11
Rozdíl +/-	-6	-14	-6	-16	-11	-10	-14	-4	-10	+7	+16	+5	+24

Tabulka 2d: Očekávaný vývoj ekonomické situace Slovenska v příštím roce (v %)

Měsíc/Rok	1/2002	6/2004	7/2005	1/2006
Zlepší se	8	16	21	18
Nezmění se	42	36	48	45
Zhorší se	40	38	25	32
NEVÍ	10	10	6	5
Rozdíl +/-	-32	-22	-4	-14

Pozn.: „Zlepší se“ představuje součet procentních podílů odpovědí „velmi se zlepší“ a „trochu se zlepší“, „zhorší se“ je součtem procentních podílů odpovědí „trochu se zhorší“ a „velmi se zhorší“.

Materiální životní podmínky svých domácností⁹ (viz tabulky 3a až 3d) vnímají obyvatelé ČR spíše příznivě. V posledním výzkumu 40 % Čechů označilo materiální životní podmínky své domácnosti za dobré, 42 % za „ani dobré, ani špatné“ a 18 % za špatné. Oproti minulému šetření se hodnocení poněkud

⁷ Otázka: "Myslíte si, že se v příštím roce ekonomická situace v ČR velmi zlepší, trochu se zlepší, nezmění se, trochu se zhorší, velmi se zhorší?"

⁸ Údaje za respondenty ve věku od 18 let.

⁹ Otázka: „Jak byste hodnotil současné materiální životní podmínky Vaší domácnosti? Jako velmi dobré, spíše dobré, ani dobré, ani špatné, spíše špatné, velmi špatné?“

zlepšilo a z dlouhodobého hlediska je nejpříznivější od počátku našich šetření, když srovnatelný výsledek byl zaznamenán pouze v lednu 2005. V porovnání s ostatními Čechy hodnotí své materiální životní podmínky jednoznačně nejlépe. To de facto odpovídá i situaci z hlediska objektivního srovnání životní úrovně, která je v ČR v průměru vyšší než ve zbývajících třech zemích. Mezi nimi je hodnocení materiálních životních podmínek relativně nejpříznivější v Polsku, po něm následuje Slovensko a relativně nejhůře své materiální životní podmínky hodnotí Maďari. Na Slovensku, v Polsku či v Maďarsku se od posledního šetření z července 2005 hodnocení materiálních životních podmínek nijak statisticky významně nezměnilo.

Tabulka 3a: Hodnocení současných materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v ČR (v %) ¹⁰

Rok	99	99	00	00	01	01	02	03	04	04	05	05	06
Měsíc	II	VII	I	VII	I	VII	I	I	I	IX	I	VII	I
Dobré	24	24	27	23	29	31	27	25	34	27	38	32	40
Ani dobré, ani špatné	50	48	50	52	44	47	48	50	42	48	43	44	42
Špatné	26	27	23	25	27	22	25	24	24	24	19	23	18
NEVÍ	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0
Rozdíl +/-	-2	-3	+4	-2	+2	+9	+2	+1	+10	+3	+19	+9	+22

Tabulka 3b: Hodnocení současných materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Maďarsku (v %)

Rok	99	99	00	00	01	01	02	03	03	04	05	05	06
Měsíc	II	VII	I	VII	I	VII	I	I	XII	VI	I	VII	I
Dobré	9	9	8	9	8	7	10	12	17	10	11	12	12
Ani dobré, ani špatné	60	54	56	53	58	59	56	63	56	60	54	55	58
Špatné	31	37	36	38	34	34	33	25	27	30	35	33	30
NEVÍ	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Rozdíl +/-	-22	-28	-28	-29	-26	-27	-23	-13	-10	-20	-24	-21	-18

Tabulka 3c: Hodnocení současných materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Polsku (v %)

Rok	99	99	00	00	01	01	02	03	04	04	05	05	06
Měsíc	II	VII	I	VII	I	VII	I	I	I	VII	I	VII	I
Dobré	21	19	22	19	21	21	23	24	24	26	25	26	27
Ani dobré, ani špatné	45	47	46	48	46	45	43	45	45	45	44	42	42
Špatné	34	34	32	33	33	34	34	31	31	29	31	32	31
NEVÍ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rozdíl +/-	-13	-15	-10	-14	-12	-13	-11	-7	-7	-3	-6	-6	-4

Tabulka 3d: Hodnocení současných materiálních životních podmínek domácnosti respondenta na Slovensku (v %)

Měsíc/Rok	1/2002	6/2004	7/2005	1/2006
Dobré	16	16	20	19
Ani dobré, ani špatné	47	49	47	48
Špatné	37	35	33	33
NEVÍ	0	0	0	0
Rozdíl +/-	-21	-19	-13	-14

Pozn.: „Dobré“ představuje součet podílů „velmi dobré“ a „spíše dobré“, „špatné“ je součet podílů „spíše špatné“ a velmi špatné“.

Jak ukazují údaje v tabulkách 4a až 4d, z hlediska očekávání vývoje materiálních životních podmínek domácnosti v příštím roce¹¹ jsou zjištěné rozdíly

¹⁰ Údaje za respondenty ve věku od 18 let.

pouze minimální. Poněkud nižší podíl nepříznivých očekávání oproti ostatním se objevil mezi respondenty z Polska, kteří tak celkově působí mírně optimističtěji. Rozdíly v podílech nepříznivých i příznivých očekávání u ostatních zemí jsou prakticky bezvýznamné. V případě ČR se od posledního šetření z července 2005 očekávání vývoje materiálních životních podmínek mírně zlepšila a jsou výrazně lepší než v období let 2003 a 2004. Očekávání Poláků i Maďarů se oproti polovině loňského roku rovněž nepatrně zlepšila. V případě Poláků je postupné zlepšování v tomto směru převládající tendencí od přelomu let 2002 a 2003, v Maďarsku pak očekávání vývoje materiálních životních podmínek v posledních letech různě kolísají, přičemž v roce 2002 a na počátku 2003 byla výrazně příznivější než teď. Slováci jsou nyní naopak mírně skeptičtější než před půl rokem, i když následný vývoj materiálních životních podmínek vidí stále příznivěji než v letech 2002 a 2004.

Tabulka 4a: Očekávaný vývoj materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v ČR v příštím roce (v %)¹²

Měsíc/Rok	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04	9/04	1/05	7/05	1/06
Zlepší se	14	28	22	11	12	15	18	16	21
Nezmění se	49	41	50	54	46	45	55	55	54
Zhorší se	27	21	20	29	36	30	19	20	20
NEVÍ	10	10	8	6	6	10	8	9	5
Rozdíl +/-	-13	+7	+2	-18	-24	-15	-1	-4	+1

Tabulka 4b: Očekávaný vývoj materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Maďarsku v příštím roce (v %)

Měsíc/Rok	1/01	7/01	1/02	1/03	12/03	6/04	1/05	7/05	1/06
Zlepší se	21	23	27	25	16	18	19	15	19
Nezmění se	46	47	51	50	52	56	48	55	53
Zhorší se	28	24	14	17	27	20	27	24	20
NEVÍ	5	6	8	8	5	6	6	6	8
Rozdíl +/-	-7	-1	+13	+8	-11	-2	-8	-9	-1

Tabulka 4c: Očekávaný vývoj materiálních životních podmínek domácnosti respondenta v Polsku v příštím roce (v %)

Měsíc/Rok	1/01	7/01	1/02	1/03	1/04	7/04	1/05	7/05	1/06
Zlepší se	16	11	14	13	16	15	21	17	20
Nezmění se	56	57	57	67	60	63	60	65	66
Zhorší se	27	21	29	19	22	20	18	17	13
NEVÍ	1	11	0	1	2	2	1	1	1
Rozdíl +/-	-11	-10	-15	-6	-6	-5	+3	0	+7

Tabulka 4d: Očekávaný vývoj materiálních životních podmínek domácnosti respondenta na Slovensku v příštím roce (v %)

Měsíc/Rok	1/2002	6/2004	7/2005	1/2006
Zlepší se	12	17	20	20
Nezmění se	46	46	55	49
Zhorší se	27	27	17	24
NEVÍ	15	10	8	7
Rozdíl +/-	-15	-10	+3	-4

Pozn.: „Zlepší se“ představuje součet procentních podílů odpovědí „velmi se zlepšil“ a „trochu se zlepšil“, „zhorší se“ je součtem procentních podílů odpovědí „trochu se zhoršil“ a „velmi se zhoršil“.

¹¹ Otázka: „Očekáváte, že materiální životní podmínky Vaší domácnosti se v příštím roce velmi zlepší, trochu zlepší, nezmění se, trochu se zhorší, velmi se zhorší?“

¹² Údaje za respondenty ve věku od 18 let.

Podrobnější analýza ukázala, že příznivěji ekonomickou situaci vnímají dotázaní s dobrou životní úrovní, mladší lidé ve věku do 30 let, studenti, absolventi vysokých škol, vysoce kvalifikovaní nebo vedoucí pracovníci, ti, kdo důvěřují současné vládě, a voliči ČSSD. Nadprůměrně kritičtí k stávající ekonomické situaci jsou naopak stoupenci KSČM nebo nekvalifikovaní dělníci a nezaměstnaní. Svě materiální životní podmínky jako dobré relativně častěji hodnotí absolventi vysokých škol a středních škol s maturitou, podnikatelé, vysoce kvalifikovaní či vedoucí pracovníci, studenti a příznivci ODS. Naopak za špatné je ve zvýšené míře považují vyučení bez maturity, nezaměstnaní, nekvalifikovaní dělníci a ti, kdo preferují KSČM.